

ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бобров Євгеній Анатолійович,

*д.е.н., доцент, професор кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна*

e-mail: evgeniyba@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7397-3132>

У зв'язку з негативним розвитком ситуації, спричиненої коронавірусом COVID-19 та введенням в дію карантинних заходів (локдаун) у 2020 та 2021 роках в економіці України, як і в багатьох інших країнах світу, спостерігається економічна рецесія.

За даними Державної служби статистики України реальний ВВП України у 2020 році впав на 4%, а обсяг капітальних інвестицій в економіку (основний чинник економічного зростання та модернізації підприємств) скоротився за різними оцінками на 33-38%.

Енергетика - це стратегічна галузь і основа економіки, оскільки, зокрема, електрична енергія - це продукт, який споживає кожен громадянин без винятку і кожне підприємство. Тому складна ситуація спостерігалась і спостерігається на підприємствах енергетичної галузі України. Так, загальне виробництво електроенергії в Україні протягом 2020 року (у порівнянні до 2019 року) знизилось на 3,3% - до 148,8 млрд кВт-год (2019 рік - 153,967 млрд кВт-год). Для об'єктивності картини слід зазначити, що згідно із даними Державної служби статистики України, за 2019 рік в Україні було вироблено електроенергії на 4,9% менше, ніж за 2018 рік, хоча обмежувальних заходів не впроваджувалося, а зростання реального ВВП становило 3,2% (2018 рік – зростання реального ВВП становило 3,4%).

Зменшення виробництва електроенергії було викликано переглядом прогнозного балансу її виробництва. Найбільший обсяг електроенергії протягом минулого року згенерували атомні електростанції (АЕС) - 51,2% або 76,2 млрд кВт-год (що на 8,2% менше за показник 2019 року - 83 млрд кВт-год). Теплоелектростанції (ТЕС) та теплоелектроцентралі (ТЕЦ) разом відпустили у мережу - 35,2% від загального обсягу електроенергії (з них 26,6% припадає на ТЕС, а 8,6% на ТЕЦ) або - 52,34 млрд кВт-год, що на 6,2% менше за аналогічний показник 2019 року. Альтернативні джерела енергії (СЕС, ВЕС та інші) у 2020 році виробили 7,3% від всього об'єму, або - 10,84 млрд кВт-год. Це на 95,6% більше ніж у 2019 році (5,54 млрд кВт-год). Гідроелектростанції (ГЕС) та гідроакумуючі електростанції (ГАЕС) виробили 5,1% електроенергії (з них ГЕС - 4%, ГАЕС - 1%), або 7,58 млрд кВт-год, що на 3,7% менше показника генерації у 2019 року (7,86 млрд кВт-год). При цьому споживання ГАЕС у насосному режимі (споживання електроенергії станціями, для балансування енергосистеми) збільшилось на 16,3% - до 2,13 млрд кВт-год.

В споживанні електроенергії у 2020 році спостерігався незначний перерозподілі структури споживання між групами споживачів, зокрема в сторону зростання у населення, та у сторону зниження – відчутно у транспорті, промисловості, а також у комунальних та непромислових споживачів. Споживання електроенергії у промисловості за 2020 рік в порівнянні з 2019 роком знизилося на 3,8%. Зокрема, машинобудівна галузь скоротила використання електроенергії на 14,7%, транспорт – на 13,4%, комунальні підприємства – на 5,9%, металургія – на 5,5%. Зростання електроспоживання у порівнянні з 2019 роком продемонстрували хімічна та нафтохімічна промисловість (+10,6%), виробництво будівельних матеріалів (+3%) та сільське господарство (+2,8%). Населення за минулий рік збільшило споживання на 3,4%.

Електроенергетика України має системні проблеми які накопичувалися, але не вирішувалися роками: фізичну і фінансову розбалансованість енергетичної системи. Ситуація у 2020 році була ускладнена, зокрема, імпортом електроенергії з Білорусі та Росії, зменшенням споживання електроенергії через теплу зиму, зростанням генерації з відновлювальних джерел енергії, що змушувало постійно балансувати енергетичну систему. Дія цих факторів була посилена адаптацією генеруючих компаній та промислових споживачів до правил нового ринку електричної енергії (функціонує з 1 липня 2019 року).

З метою мінімізації кризових явищ в енергетиці були розроблені три групи антикризових заходів:

- Для забезпечення фінансової стабільності системи:

- а) ліквідація заборгованостей між учасниками ринку, що забезпечить уникнення зупинки підприємств енергетичної галузі та дефолту відновлювальних джерел енергії;

- б) стабілізація оптових цін для забезпечення фінансової ліквідності всіх учасників ринку, що дозволить забезпечити усіх учасників достатніми коштами для підтримки операційної діяльності;

- с) поступовий перегляд тарифів для домогосподарств, що дозволить забезпечити фінансову стабільність на ринку.

- Для забезпечення прозорості ринкових відносин:

- а) забезпечення сталого переходу до вільного ринку електроенергії та газу, що надасть можливість започаткувати розвиток ринкових відносин та конкуренцію на ринку;

- б) створення передумов для модернізації основних фондів, що забезпечить їх оновлення та мінімізацію втрат ресурсу при транспортуванні та розподілі.

- Для забезпечення енергетичної незалежності та сталого розвитку енергетичної системи:

- а) створення умов для нарощування видобутку, що забезпечить скорочення обсягів імпорту енергоресурсів;

б) створення умов для сталого розвитку та модернізації електроенергетичних потужностей, що дозволить оптимізувати роботу енергосистеми;

с) забезпечення нарощування державних резервів та диверсифікації імпорту ресурсів, що забезпечить енергетичну незалежність країни.

У 2020 році впровадження антикризових заходів, а також реалізація проектів, які виконувалися раніше, дали наступні результати в секторі електроенергетики:

- Рішенням Кабінету Міністрів України розпочато процес погашення заборгованості на ринку електричної енергії перед найбільшим виробником електроенергії в країні - ДП «НАЕК «Енергоатом» (борг за відпущену електроенергію - понад 23 млрд грн).

- Кабінет Міністрів України скасував пільговий тариф на електроенергію для населення на перші та встановив фіксовану ціну для побутових споживачів.

- Ведеться робота по залученню іноземних інвесторів у видобуток газу в Україні. Підписано Угоди про розподіл продукції по 8 ділянках, завдяки яким Україна може збільшити видобуток газу, а також отримає інвестицій у галузь.

- В рамках зміцнення технологічних енергетичних потужностей України здійснено пускові операції гідроагрегата № 4 на Дністровській ГАЕС потужністю 324 МВт у генераторному режимі, введено в дію підстанцію 500 кВ «Кремінська», завершено будівництво повітряної лінії 750 кВ ЗАЕС – Каховська, введено в дію першу чергу централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива.

Список використаних джерел:

1. Сайт Кабінету Міністрів України. www.kmi.gov.ua.
2. Сайт Державної служби статистики України, www.ukrstat.gov.ua.
3. Сайт Міністерства енергетики України, tre.kmi.gov.ua.
4. Сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, www.nerc.gov.ua.